

2020 yılında biri Dünya’da biri Türkiye’de olmak üzere iki ekonomik gidiş artık kendini açıkça gösteriyor.

Aşağıdaki tablo Dünya’daki gidişi özetliyor.

Gelişmiş Ülkelerin Dünya Katma Değeri İçindeki Payı (%)

1980	1990	2000	2010	2019
75,78%	77,99%	79,12%	65,51%	59,75%

Tablo “Gelişmiş”, “Merkez”, “Güney” diye sınıflandırılan ulusların Dünya’daki katma değer içindeki payını gösteriyor. Oran, 1980 yılında yüzde 76’ın biraz altında başlayıp 1992 yılında yüzde 83’ün üzerine çıkıyor. 1992 ile 2004 yılları arasında iniş çıkışlarla yüzde 78’in üzerinde kalıyor. Sonra düzenli olarak düşüp 2019’da yüzde 60’ın altına iniyor.

20. yüzyılda sermayeci dünya ekonomisindeki ulusların göreceli büyümeleriyle ilgili iki tez geliştirildi. Birinci tez, eşitsiz gelişme tezidir. Buna göre gelişmiş ulusların daha da büyümesi ancak gelişmiş olmayan ulusların geride kalmasıyla mümkündür. İkinci tez, yakınsama tezidir. Bu tezle gelişmiş ülkelerde büyüme oranı ne olursa olsun sermayeci ekonomik dinamiklerin sonucunda gelişmiş olmayan ülkelerin o oranın üzerinde bir oranla gelişeceği, dolayısıyla gelişmiş olmayanların gelişmiş olanlara ekonomik gelişmişlik bakımından yakınsayacağı ileri sürülür.

Sermayeci dünya ekonomisi, gelişmiş ülkelerin payının yüzde 83,63 olduğu 1992 yılına kadar eşitsiz gelişme tezine uygun işledi. Bundan sonra 2004 yılına kadar yakınsama tezi gelgitlerle belli belirsiz uygun hale gelmeye başladı. 2004 yılını takiben özellikle 2008 yılından sonra artık yakınsama tezinin geçerli olduğu kendini açık seçik gösteriyor.

Aşağıdaki tablo Türkiye’deki gidişi özetliyor.

Türkiye’de dolar cinsinden GSYH’nın ortalama yıllık büyümesi (%)

Dünya ve Türkiye’de Çifte Ekonomik Gidiş (2020)

1980-1990	1990-2000	2000-2010	2010-2019
7,9%	2,8%	11,0%	-0,4%

İlk göze çarpan bir on yıl yüksek, sonraki on yıl düşük büyümenin olduğu, sonra yine yüksek büyüme on yılının geldiğidir. Bu Türkiye’ye mi özgü? Hayır, Türkiye’ye özgü olan başka bir şey var.

Aşağıdaki tablo, yukarıdakinin karşılaştırmaya olanak verecek biçimde genişletilmiş halidir.

Dolar cinsinden GSYH’nın ortalama yıllık büyümesi (%)

	1980-1990	1990-2000	2000-2010	2010-2019
Dünya	7,7%	3,7%	6,9%	3,1%
Gelişmiş	8,1%	3,9%	4,9%	2,0%
Gelişmiş olmayan	6,7%	3,2%	12,4%	4,8%
Türkiye	7,9%	2,8%	11,0%	-0,4%

Hem gelişmiş uluslarda hem gelişmiş olmayan uluslarda dolayısıyla tüm Dünya’da Türkiye’dekine benzer on yıllık iniş çıkışlar gözleniyor. Ancak benzerlik burada kalıyor.

Dünya ekonomisinde köklü bir değişimin başlangıcı olduğu anlaşılan 1980 - 2020 yılları, yirmi yıllık iki döneme ayrıldı.

İlk dönemde, 20. yüzyılın son yirmi yılında eşitsiz gelişmeye yol açan koşulların belirleyiciliği sürdü. Bu dönemde gelişmiş uluslar her iki on yılda da dünya ortalamasının üzerinde büyüdü. Gelişmiş uluslar ile gelişmiş olmayan ulusların arası açıldı.

İkinci dönemde, 21. yüzyılın ilk yirmi yılında yakınsamayı olanaklı kılan koşullar belirleyici olmaya başladı. Bu döneme gelişmemiş uluslar olarak giren uluslar, her iki on yılda da olağanüstü bir farkla gelişmiş uluslardan daha hızlı büyüdü. Katma değer üretimi

bakımından fark, çarpıcı bir biçimde kapanmaya başladı.

Türkiye’de her iki dönemde de ilk on yılda abartılı büyüme gözükürken ikinci on yılda Türkiye ekonomisi geride kaldı. Yirminci yüzyılda gelişmiş ülkeleri başarısız bir biçimde taklit etti; yirmi birinci yüzyılda şimdiye kadar benzer bir eğilimle yalpalıyor.

Türkiye’nin 2019 yılında 743 milyar 708 milyon dolar olan GSYH’sı, 764 milyar 643 milyon olan 2008 düzeyinin altındadır. 2008 yılından bu yana bir arpa boyu yol alınamadı. Bu süre zarfında gelişmiş olmayan ülkelerin yüzde 75,7, dünya ekonomisinin bir bütün olarak yüzde 35,8 büyüdüğü göz önüne alındığında Türkiye’nin farklılığı açık bir biçimde ortaya çıkıyor.

Türkiye’nin dolar cinsinden GSYH’sının neredeyse 3 katına çıktığı 2000 ile 2008 yılları arasındaki dönemin, 2000 ile 2020 yılları arasında gerçekleşecek olan büyümenin tümünü üzerine aldığı anlaşılıyor. Bu dönemi (2000-2008) başarı olarak görmektense kısmen bir abartı, kısmen de gelecekte apartma, hatta geleceğin önünü kesme olarak değerlendirmek daha doğru düşüyor; örnek alınıp gösterilmemesi, eleştirel olarak değerlendirilmesi gerekiyor.

Hem Dünya’daki hem de Türkiye’deki gidişleri birlikte anlamayı sağlayacak bir görüşün gelişmesine katkı olarak bir yazı dizisini sunmayı düşünüyorum. Planı şöyle:

Artı

Tarih

Sermayecilik

Rant

Yatırım

Toplum ve örgütlenme

Siyaset ve ekonomi

Emperyalizmden globalizme

Batakhane

Teknik bir not olarak dile getirmeliyim ki: Bu yazıdaki sayısal göstergeler, IMF'nin sitesinden indirilen, World Economic Outlook'unun Ekim 2019 edisyonundaki verilerle hesaplandı. IMF, bilimsel değil, uluslararası siyasal bir kurumdur. Verilerindeki ve çözümlerindeki doğruluk, siyaseten doğruluktur. Bu yazıdaki sonuçlara, siyaseten doğru verilerle yani kibarca ulaşıldı. Bilimsel olarak derinleşildiğinde sonuçlar çok daha kabalaşıyor.

Veri kaynağı: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/02/weodata/>